

Methods of storage of M. M. Mohlabe,
 769 8 1946 ~~rather agricultural~~ Bethany Mission
 PPI-64007 23 pp 2-20 K34/82 P.O. Richardsville
 indexed Zemo 16-9-46.
 769

Dipunô Dimela tšê di-
 xaswapo mo naxeng e ke Maheya,
 Lotša, Masšalešale, Lerōrō, Mphaxō, Di-
 thotse, Ditlaxaxaxa, Methekweine, Ma-
 xapu, Lebake, Matšōka, Merepa, di-
 tšhwe, lehlōko Oxyalo tšê dišetšê
 dihlalukitšê. Punô ya leheya basadi
 ba rōbā ba huna mehunō, byale ba-
 afakēla dirotong, ba riwala ba iša
 xae. Kowa xae banna ba axa
mašala, Masšala ba axa ka mo-
 kwae o, ba ripa diphate tšê by-
 ale ka mafate, byale ba ripa di-
 kōkwane tšā lešetšê ditiile kudu
 ba dipēla, tšā dikuluya mowe
 le bakheng le we le kxōdilešō, byale
 elwa dipallō, pele xa xone ba ba-
 llē ba lōkēla diphate tšê dingwē
 meleteng ya dikōkwane, byale
 yare xē ba dibalēla, ka dipallō
 dinti tšê dinyakēxaxo ka maata

769

K34/82

Ke dinti tša morotho le monokane
 dinti tša mehlare e, ditile kudu le
 mohlwa a oji xamôxô le pula xee.
 onetše wa xwaparetša, byale xe
 ba feditše xoballa ba tšeya diphata
 tše dingwê tšela ba xwaela ka
 tšona, ba xoma ba xwaela ka di-
 lanka tša lotša, byale ba balla
 la bobedi, la bovaro ba balla ma-
 lalong, kemoka le fedile, byale
 basadi bathšela leheya, xe lesála
 le tletše banna bahlabo hlaka, hlaka
 ya lona e hlabêlwa fase, ba nya-
 kêla pate ba e pharalanya ka boxa-
 te ba dia mantšarara, byale ka
 kowa ba felong ya sala ele ni-
 la, byale le fatsa le lengwê le le-
 ngwê ba letlemella le lehlômô, by-
 ale byale, xe ba feditše xodisa ka-
 mokwa o we, kemoka ba di-
 ta kxare, ya xodula ka xare
 byale dipatô ba balla ka kxakala.

769

K34/82

3

Xe xo fedile xo balla kxane, byale
 ba dira maballô a mahlano.
 Byale mošomô wa hlaka o fedile,
 ke moka ba nilela, ka byane bya
 hlôkwa, ba dira le tšomô ka letee
 la bobedi ba retalla ka lefê, xê b-
 atlema sehloro salefê, kemoka xofe-
 dile ba sebeya fase, xe ba serwe-
 ša xôdimu, ba bôna xe pula ena,
 xe ekhutše ba serola, basadi bôna
 oa rôba mabêlê a leheya ba rwala
 ka dihlôxô, dihaka ba diratella f-
 ase, wa hlôka xodira byale, ba
 tla xoêpa ka xore khšemo e mong
 wa yôna ke khšene, o farole
 mabêlê axaxwê tše nkexo wa u-
 tswa, le xôna ba se, diaila, ka tš-
 atši le engwê. o ka šiya mabêlê
 ka xobane, dihaka tšela dixofeno-
 tše. Byale ka mohlare o bareng
 mošiya o ême, o aila le lešau-
 keng la dikxomo, xoba dipudi xoba

769

K34/82

4

dipôkôlô le dintu xa mōxō le le-
 šakeng la dikolobē, xa wa dimē-
 lēla xō axa ka ōna, xe motšo a ka
 axa ka ōna o šiya o ēme. Byale
 ka Mauwane Makōkōrōpō aile
 a seke a theletša xe ba motša
 xore mohlane o waile, a xanetsā
 a o rēma ka bontši a tiēla le
 xora la motše wa xaxwe, a xaša
 mepōpō, eile xe ethōma xo enya
 makhalabye a hwa, yaba xe
 ba lla sello' sa xaxwe, bare ngwa-
 na maxana xobotšwa o wetšē dik-
 ōmeny ane dikōma ke tšēku re-
 ile ra' motša xore mohlane o w-
 aila a seke a hwa, kemoka
 batšala ba tloxa ba axa xošele, o
 be a dula mamoritane, ba ya
 ba dula kxwiting ya morala. [Xe-
 dipōnō ka moka difedile byale ke
 manexa, ba thōma xo kxōkxōša le-
 heya, bare mokxwiri le lešala ba-

769

K34/82

dira le baato, ba dila ka boloko, tse-
 tsi lewe ba khokhošaxo, basadi le ba-
 nenyana ba matse ba yo khobakana
 ka lapeng. a mosadi yo wa xotho
 ma xone ke ya khokhoša, ba yohlwa-
 a ba mokhošiša yo mongwe
 le yo mongwe o nyakela lefika
 la xaxwe la menō (matkwaakwa-
 ašipa) kemoka ba a beya pele-
 xabōna, ba thōma xokhoša, mo-
 tho o tšeya vehaya kemoka e
 šila ka lōna xodimā xa lefi-
 ka dithōrō dialaxela fare xa
 le oato, banenyana ba banya-
 na bōna ba ntiša mahaya ka
 lešaleng ba ašilela xare xa
 ba khokhoši, byale mongwe
 mabêlê o swanetie xo'apela
 ba khokhoši dihlaku, ka o'atho
 (Ritša) ekholo a šilele ditloo
 dihxone tša lōna ke ditokoti, by-
 ale ba hlwa ba dija moxare

ramona. Ke mokhalabye wa mo-
tse a lexōna le yēna ba monzi-
šetša. Byale xe ba feditše xo kxō-
kxōša semoka ba mong wa mab-
êlê wa bolokana sešerong, a
peu ba lešetša le maxani, ba a
lekeletša mothapeng. Ba zhabiša
xone a hlailwe ke xo fêhlwa ke
phêhli, ka se phêhli ya kofêhla
diphate, e we ke lemuni. Ba bang-
wê ba hlakanya lotša le leheya
sešerong ka setee, kudu ba zho oa
bantši ba dira byale, ka xobane xe
a hlakane le lotša xantši a a tše
kofêhlwa.

Lotša. Bare xo fetša xobuna le-
eya kemoka ba auna lotša. Ke ma-
bêlê a hlailwego ke diji tše byale
xa dinonyana, byale a litinwa e
salle xosasa e ka meriti ka xoba-
ne moxare dinonyana diatloxa
tša ba diile xonwa metri le xohlap.

769

K34/82

a. Byale xe a budule, banna ba
 axa lešala mašemong, lona ba le
 axa ka mokxwa o, ba ripa dikōkw-
 ane tšē nne, e engwê lexale ba
 le ripa yaoba le ie kopana, le lengw-
 ê yaiba ie lezelele, byale ba diēpēla
 makale ala matopana a ba ka t-
 eng xa lešala, a matelele a ba ka
 kxakala, byale ba xēma diphate
 tšē dingwe tša xodira boalō, ba
 tšeya diphate tšē dingwê tša boalō
 ba diphekaxanya ka mafaleng a
 dikōkwane; boalō byo kongwê ba
 ba bo phekaxanya xodimu xa byo-
 la boalō, kemoka xo fedile. Ke-
 moka basadi, ba dira seboya txa-
 uzi le iešala. Seboya ba kxola pe-
 le, xe ba dirile byale, bay banyak-
 ēla metri oa eyela, moxothapile
 kemoka ba bāta ka dipatō. Dip-
 atō xo bētle banna, kudu ba bētle
 tša mohlane o bareng ke methat-

hathaa, ba dira phaphati, kamô ba
 susaraxo ka nthse ba dira moxosese
 ka moraxô xa patô ba ritêla ka
 titêlô, ke lefika le ba letšeyaxo le
 pelle, mo xare xa seboya ba dira
 sekhudu se byale ka sa se bešô
 byale rōna bare xe se sale kula
 ba tšeya dikōkō ba ditšenya ka
 xodima maletšoa xo fihlêla dihla-
 kana ka nka sekhudung, kemok-
 a byale seboya se fedile. Byale
 ba khōma xo rōba mabêlê, a
 rōba ke basadi ba rōbêla ka
 divotang, ba swela ka dihtōxō
 ba yo tšhêla lešaleng, tšatši le
 lengwê ba hlwa ba rōba, ele xore
 a mangwê ba anexa seboeng,
 xore a ōme, xe ba bōna xore ke
 a mantši lešaleng, ba anexa ka
 a bontši, kemoka xe a ōmile ba
 a folle, ba tšhetšê ka kowa
 sekhudung, ba folle ka mese

769

K34/82

9

xa ba fole ka mo ba setlaxo ka
 xōna, maxōbe a wa ba setla ka
 kutu, byale xe ba sithile ke moka
 ba thšela marelong ke moka ba
 hlokola, moka o y tšeya ke phefo
 mabêlê a wela seboeng, byale
 byale, xe letšatšê le dikêla ba swala
 mabêlê ka ditšōō ba isa xae, ba
 dira ka ōna makwae a we xo fi-
 hlala ba fetsā thšemo.

Maselesale. Ōna ba a rōba ma-
 semong ba a swala a etla xae
 ka xobane xa baxaše ka buntšê,
 ba tlišō a fola ka lehudu, le
 ōna ba a hlokola. Lešōō lōna
 ba le fola masehong, ba le xob-
 a kanthša seboeng ba tšya ka
 et diphathe, ke moka ba le hlok-
 ola byale byale xo fihlêla ba
 a fetsā, ba le hlakanthša le
 lotšā. Mphaxō ōna ba norōba
 ba etla naō xae, yane kowa

ba feditse xorôba, ke moka
 ba dila lapa kemoka ba fola
 ka xotiya ka dipate, ôna ba
 a loxela sešexo sa ôna ba e
 ke sešexo sa mphôxô.

Dithôte, ke leina, empa xo-
 na le maina a mantai a tsw-
 axo xana moxa dithôte ke
 dithaxaxa, metsekwane le
 maxapu, byale difapane ka
 dikenywa tša tšona, a ke-
 re, Marâte le mapampule
 leina le lexoto ke Marâte
 byale a swane ka xobane
 marâte ke a maso le tšona
 dithôte ke tše dintso, byale
 mapampule ke a masela le
 dithôte tša ôna ke tše disela.
 Lebaka la lehlakula, ke ôna.
~~maso~~ mojô o moxolo, ka xobane
 ba nahla ba a peile maowa-
 ne, xolewa ôna. lebaka le ka-

moka. Marōtse a maxolo a bee-
 lwa dipen, basadi ba rwala ka
 dihlōxō baiša maxae, ba beya
 ka ditibeng le mathoding a
 dintlo. Malaō wa ōna xa d-
 umelwe xo Kxōla ditxōti, xe le
 ka Kxōlēxa Kxōti kemoka le sw-
 ainetšē xolewa, ka xobane le K-
 a bōla, bōale ba tšeya ditshō-
 tse ba diqenxa xe diōmile b-
 a dibolana ka dišuhleny kemoka
 a ke pen ebile ke morōxō. Xe
 ba didira morōxō ba dixadika, b-
 a ditshela letswai, kemoka
 wa nthša o šeba ka tšōna.
 Mahlomongwē, ba disetla ya-
 ba bupi kemoka ba thšela
 metzi ka pitšeng, ba ditshela
 le tšōna, kemoka ba dihudu-
 wa ka Kxōti ya lehō, xe ditsh-
 ōma xo Kxakxatha kemoka ba
 thšela mokhuša, tša Kxakxatha

769

K34/82

natšō ke mōka o pedile o loke-
 tšō xo šeba. Ala marōtse o tli-
 lōlewa selemō ba dira dikxō-
 du ka tšōna. Ba apena le rō-
 tse byale yant kowa le budu-
 le, ke moka ba pyatloxanya di-
 phatšā ka lehō, ke moka ba
 dthšela bya ba faxa, leina
 la boušwa byōna bya xo fa-
 xilla ka le rōtse ke kxōdu xa
 bošikiwi. Marōtse o xo setsefe
 ba fēpa ditkolobē ka ōna.
 Mapampule, le yina o bolok-
 wa ka ditibeng. Ana xa ba
 faxē ba noaja o peilwe, a
 loile kudule bose o bose xafe-
 ka marōtse.

Dithaxaxaxa Dithaxaxaxa
 Tšōna xa ba dihlōhōmēle ka
 maatla ba nodišala moraxō ka
 bakka la xone ba dira morōxō
 ka dithōtse tšā tšōna, tšōna

bontsi o nofumana di tletse m
 ahlakeng ba semampina ba dija
 ka makxwa o baka kxônaxo ka
 ôna. Mothaxaraxa ona le m
 orôxô wa bose diphephe tša
 ôna. Peu ya mothaxaraxa xa
 bel ithuli ba ne le setša, yare
 xe le baka la xo lema le fihlile
 ke moka ba e thula, ya hlwa
 matsatsi e mabedi ba ne xile
 la boreno ke moka ba xasä. Ba
 dibalaka ka ditibeng ba dihl
 ometše ka diphatš.

Metsekwane. Ditšōtše tša
 tšōna di swana le tša maxapu
 e tšōna di kenya dinya kilō s-
 wana, byale metsekwane a
 ona manyorōnyorō, ba o ro-
 rēla xae basadi ba o beya
 ka ditibeng, xe ba nyaka xo o
 a beya ba o kxexaxanya ke
 moka ba dira diphatšā, byale

ba fiēfa diphatšā ba klošā ma
 kvata, ke moka ba o ane xa, ya
 de kowa o āmīle, yaba xōna
 ba o a peyaxo, moxongwē
 ba o faxēla mohlamangwē
 ba noxaphōla e le kxōdu kxodu
 Maxaphi a lewa botala le
 xōna a nci e maly metri a
 mantšā a bose kudu, ke b
 oxolo a hōlekana le metsekw
 ane. Ona a matla a ba rorē
 laxo kee ka bama le xone ban
 tšā ba e ja mašēmang, ke di
 kenya tšē ditšhūšā batho
 kudu le ba sipedi, xe e filula
 thšēmang a fumana mong
 we thšēma ke moka ore
 mašumi, mong we thšēmo
 a ne morena kemaka, mosi
 pidi o swanetšē xo ēma a ne
 lekale, yala a ne a wa re xō
 na, re ka butšhā lena, yola

le yēna o tla ne a wa re xōna
 Byale mong wa thšemo ke mōk
 a o tla ne mathe o tšwa a le
 ka, mošipidi o tla hlalōša
 mowe a tšwa o xōna, xe a
 feditše xo la qolisa, mohlomong
 mong wa thšemo o tla tšeba
 yo mongwē mowe mošipidi
 a tšwa o xōna, xe a mats
 ibile o tla putšiša xone bo m-
 okēte baka, yaba are a wa
 ba xōna, le xe a sa tšeba m
 a tše xa xōna motato, xe mong
 wa thšemo a bēlē e ke batho
 batho, o swanetše xone le xa
 pu šele mathe wa kxōsi, k.
 emoka a le a moxēle, a le
 boxa. [N] na nkile ka ye ke s.
 ašoma mošomō wa mušōw
 a le kxōti la ditaba tša boph-
 elō; byale bare ke swanetše
 xoya Phalaborwa, xabo Morena

769

K34/82

16

Makošane, Mašišimale le Masê-
 kê, byale letšatš' le ke tla tro-
 xaxo ke e ya ka nowa byala byo
 berexo ke patš' ya mpapa ka
 ba ka rêka le pōtlêlō la mašeleny
 a mane, byale byane xosa ka n-
 owa mahlōxōtš', ka thōma le-
 êtō la ka ka ya ka rōbala mo-
 nakong. Bya e xosa e sale boš-
 xo ka thōma, ke be ke nametš'e
 nyatša-molala pašikila. Ka
 fetš'a melala le melalanyana
 ka dula ka fase la moniti
 ka nowa xapê byala bya le pō-
 tlêlō, ka xoma ka namêla nyat-
 ša-molala, ka fetš'a molala
 ka otee wa bobedi ka swa-
 ra ke letlōva, yaba dina ka k-
 amoka xa dina metsi, byale
 byala bonxētš'e a ke sa bony-
 a ka, ka ne ke namêla pašikila
 tša šita, byale ke ba tšetsing

769

K34/82

17

eKxolo Kudu, motse a oxôna ke
 le xanateng, le xôna ke tsatki la
 mathômo 'xe ke ya Phalaborwa
 le mokeya xo xa ke xo tsebe, a w-
 a ka khôtlella xo naxôxa paisikila
 Enile xe ke fetša molala ke th-
 zela naka e ngwê, ka beya le-
 otswana laka fase ka tatha
 nayo ka le bella metri ka seke
 ka bôna, ka xoma ka tsêya
 paisikila ka thôma, xe ke ne
 pele ka hwetšana basadi ba
 ba beeli bana le bana ba ba-
 tano ba khutšitšê, ba twele
 maxapu, ka fihla ka lahla le
 otswana laka fase, yaba ke
 kwaele fase ka sekxôzi, ka
 ba dumediša ke ka ôna mokx-
 wa o we. Bakeng sa xobu-
 tšišana maphele le mo ke tšw-
 axo ba makala bare xona a
 o dira byang, kame, xobôria

769

K34/82

18

xe le mpōna ke le byale a ke
 satloxa ke swere ke letlōra
 byale xa ke tšebe mowe metri
 a naxo xōna, bare xona xaxona
 metri mo, hare, a xa Makōšane
 esale kxole bare e.e, a xa xona
 motse kxamsi bare a wa, yaba
 ke moka ke fedule maatla ka
 homola. Byale mosadi yo mon
 gwē a ne xona xonna tše ya le-
 xapu šele mahlomong le tla
 xotima le tōra, ebe e le lexapu
 le lexoio ka tsoxa ka le pyatla
 ka ja, ka nowa metri a lona
 ka le tšea yaba xōna ke kwa-
 xo madi aka a sepela le mme-
 le xa batse le maatla a boya.
 Byale ka thōma xo boledišana
 le basadi madineng ka bahla-
 lošetša mokeya le modinō o ke-
 ya xo xodisa, ka nthōa šeleng
 ka ba leboxa, bare ke a xana

769

K34/82

19

tane a wa bomma tšeyang a-
 wa ba tšeya. A wa yaba ke
 xobôna šalang, bare monena ka
 tšeya leantwana ka namêla
 ka lkitimisa ka matla xone
 ene xe ke felwa ke matla e-
 be ke fihile, a wa ka ya ka
 fihla esale nna motho. Ke
 ka mowe keileo ka bôna
thušôya lexapu. Tatši ya
mpapa ke byala byo ba satšwa
 xo xohaxaxa nabyaale, bo hlaxiši-
 tše ke monna yo baxoba bare-
 ke Tsatsabêle Sexxôbêla. By-
 ala byona ba bodira ka swi-
 kive, ba šila mmela byale
 ba kxêlla metri ka pitšeng
 ba nthša switiri bai thšêla
 ba xomê ba nthša mmela wa
 xo lekana le switiri bathšêla
 kemoka, ba khummetša pitša, bô-
 dira beke ka moka xe ba'clivile

769

K31/82

mosupuluxô ba hlilô bo nwa ka
 sontaxa, mohlôxôtri onwewa o
 sa peiwa byale xe ba a peile
 mohlôxôtri bare ke patši ya mp
 apa. Patši ya mpa ke xone
 motho yowe wa kothôma a en-
 wa aile a fôbala le fokeny ele
 marexa, byale le phefo a seka
 ekwa, xe a tsoxa mowe a leb-
 ala patši, a be a eseanetše,
 byale xe a fihla xae, ba mutši-
 ša xone patši e xokae, are ke
 e a pere, ba thôma xomakala
 ba mutšiša xape are šupa m-
 pa, ba mahlomalôla eile xe by-
 ala bo motloxe, yêna kanôš
 a thôma xo butšiša, bare, xa
 re tsebe reile re a xo butšiša
 wa re šupa mpa, batši ya
 seke ya tšibya mo enaxo xôna
 ya thôpa ke yo mangwê wa
 motše, a fihla a butšiša xone

769

K34/82

a patši e ke ya mang mongwa
 yona ake ke yaka, motapi ake
 ke tšpile bokete ebe e seame-
 tšwe, monna a thōma xone a
 kanowa byala ke nwele mpapa
 ke byalana mang bya maitšhela
 thōkela, banapa bone ke mpa
 le pa le patši ke patši ya mpa-
 pa. Byala byona bya patši ya
 mpapa ba bo apeya ka mokwa
 o, ba nyakela leting, byala ba n-
 yakela pōmpi, ba thšela mohlō-
 xātri ka letining, mona letining
 ba thōla lešoba ba lokela pōm-
 pi ~~ba~~ kanthse, ba tiba ka
 malokō a dikxomo ka kwa xō-
 dimu ba tswalla leting ka
 setswallō sa lona, byala ba
 bita ka malokō a dikxomo xō-
 ne moya wa byala ya sete
 wa tšwa o tšwele ka kowa
 le šobeng la pōmpi, xe o etšwa

Kemoka odira kudumêla ba be-
 eletša thsipi xone kudumêla e
 xôtêle ka xane, kudumêla ena
 kemoka ke byala, xe o enwa
 boya xaleka ka xanong byala.
 ka byala bya sekxowa byo ba-
 rexo ke sepinihi. Byale xe o
 ka nowa ka maatla patšiya
 mpapa wa taxwa xe o pha-
 fora erata xone metzi a be a
 e kxamswi, xo seng byale xobô-
 natlala xone bo ka xodira katse
 ka xobane wa swara ke !e
 zîra le madi le ôma okwa
 eka xa sepele. } Momma ya m-
ongwê wa lithšere bare ke
Modiba o kile a êtela mati-
thšere a xabo mona matse
 wa xa Masete, byale a kwa
 setumô sa byala byo a bo-
 rëka a fetša le pôtletô letle-
 tše a ba anwa le mohloxôtri.

769

K34/82

23

a tsejwa ba morwala ba maiti
 a ka ntlong, erile xare xa boše-
 xo a phapoxa, yaba are xo maiti-
 thšene a xabo ba mathušē ka
 metsi; byale ba seke ba mohlôkô-
 mēla, ba thōma xoba ba mosexa
 tše a xoba a didisa mabana by-
 ale monna, a tšima xo kko elā
 ka mokxōši o n xolo are ke ny-
 aka metsi, ba seke ba mohlô-
 kōmēla, erile xe ba tšilo mohlô-
 kōmēla are le xe ele diššila
 tšā dikolobē le ka nompha ra-
 nana nana. Yaba mōwe ba
 tsoxa ba monyakēla metri a
 fetsa metri dixōtše pegi di
 tletšē, yaba xōna a babōle-
 diššo, byare xosa a napa
 a tloxa a boēla xa xabo. *
 Owe ke modirō wa Pōtšī
 ya mpapa
Lebake. Mahlane ona o xāšwa

mašemong kudu mašemo a xae
 le molapong, ka xae xa thšemo.
 ke le letala, mantlale a lona,
 xe o le xasitšhe byale o bōna xore
 le axola, mong wa lona o sw-
 anetšhe xo fêla a le khena xore
 le dine dikale tšhe dintšhi, bya-
 le lena le difara difara tšhena
 diswanetšhe xo thšhwa xore le
 tle le nšhe dntšha tšhe dibo-
 tse, xe o le dirile byale otl-
 a fumana le nyanetsa dntš-
 tha tšhe dikoto, xe e le šššššš
 mataxa selemo wa le lomo-
 la, xe o bōna xore xozietšhe yō-
 na o mo le le setša. šššššš ke
 le baka la dithōrō tšhe dintšhi,
 nothi ke la xohloka dithōrō mo-
 hlomong oka fumana tšhe
 nne xoba tšhe ihlano, le baka
 la mahuta o we le boxale
 kudu, selemo wa le kxoxa

!e a xokxoxa, le nyakêya kudu
 marexa, selemo xo kxôxiwa sô'sô-
 rô. Byale lebake xe le budule ba
 bôna ka dithôvô xe e le t'ediso, bya-
 le ba leripa ka ditito, le ripa
 ke banna le xo t'wala xo t'wala
 bôna le-modinô wa xoxaxa
 ke wa bôna, byale xe lefihlile
 xae, bare le se'u la ôma
 ba kxôta dinôtha ke moika
 ba fakêla ka mekôtleng
 ba eala, bare kowa xêclim
 u xa mekôzla wa mabake b-
 ala maxôxô ba t'ôbala xêdimu
 xa ôna, xone a mômôxane, xe
 le dirile ka mokwa o we kemo-
 ka batlema ka marala disa
 kana ba lekeletôa ka ditiben,
 Byale nowe mô'omo wa lona
 o fedile byale ba kxiti ba
 a kxoxa, ba le kxoxa ka moke-
 wa o ba dira palôkwa, pe-

769

K34/82

le xa mowe ba dira sepêka
 le sepêka se senqwê sa xo
 falatša metri, byale batsya
 sepêka le phate engwê ba
 lokisitše mōbu o we ba klaxo
 bapê ka ôna, ba tsenya pha-
 te ka le šobeng la sepêka
 byale ba ditšenya mōbung, by-
 ale ba šikunya phate, ba
 nthša ba lokêla monwana
 ba dira sekhudu, ke moka ba
 muma metri ba dithšela
 ka le šobeng la sepêka ba
 nyaka xobōna xone le šoba le
 nyantsê ka kowe sekhudung
 a nyarêla byale ba bōne xone
 xo lokile, ba hlahlêla le bako
 pele xa xone ba hlahlêle, b-
 a thōma ba lepyela ka metri
 xone la seke la phakisa la fêla
 ba le phixihla ka monwana xo-
 ne ebe thokolonyana ba kxōne

769

K34/82

27

ba hlahlêla, byale; ba tšee
 le xala ba bee xodimu xa leba-
 ke, ke moke motho wa kwata-
 ma ka dikhuni a thōma xo p-
 akutsā, xe a bōna xone muii
 o tšwa ka matla byale o
 muma metsi a khōta ka ōna
 wakwa ake xwathatha, ke
 moke a tšeya sepe mothōnō
 ke lehlaka la xofalatsā metsi,
 a tšeya lona a falatsā me-
 tsi, ba khahlisā ke xo bōna m-
 apilō a metsi xe a sepele m-
 a khōnong, yo mongwê le yomo-
 ngwê a le tsa ka mokxwa o a
 'khōnato ka xōna. lena le m-
 edirō e mintsi mmeleng xa m-
 oho, ba bangwê le a bazatsā
 ba nosexa 'le xe ntsi e fafa,
 ba bangwê le dira xone 'ba
 jê dijō kudu, ba bangwê le
 ba dira xone ba bējē ke kudu,

xe a se nalô xana modirô
Matsoko. Ke semela se se xarši-
 waxo xae ka klase xa lesaka.
 la ditxomo le la dipudi. Peu
 ya ôna ba e xarša ka nokeng
 le bopong la yôna, ke moka ba
 dira dikôkwane tšê nne, ba di-
 êpela xo swametšê xoba tšê di-
 kopana, byale tšê dingwê ba
 dira sethula ke xone 'boculô
 ke moka ba nyaka mabyane ba
 bipa xone letšatšê la seke la tšena
 Di dula xa namo we xo fihlêla di-
 pula tša selemo diena yaba xona
 ba o xaršaxo. Ba o xarša tšatšê
 le mo pula ena, ka moswana
 ba nyakêla diphephe tša ditlale
 ba bipa ka tšona, xo fihlêla
 o tsoxa, byale ba kxone ba bipa
 la diphephe ke moka o pidile.
 Byale le ôna o byale ka lebaka
 ena le difana, difana tšena di-

wanetše xo tlošwa, le motšoko
 ke xore diphêphê tša ka fase le
 tšona dšwa diswanetše xo tloš-
 wel, xore motšoko o e hêtle. Xe
 tšona dilô tšewe disaka tša ho-
 šuwa, motšoko o šwanetše xo-
 ba le morômo kemoka o sinye-
 xile o ka seke wa tšefa, le xe
 o ka šila ke sethaxha o tla no-
 kwa eka ba šitše diphêphê tša
 matšhura. Byale xe o budule
 ba hxo tla diphêphê tša ona xo-
 ba xo ripa ka dipate tša ona ba
 oswala, ba ya ba otiema ka di-
 nti ka ditibeng wel le hêlla,
 xo fihiêla o paña, byale xe o oo-
 nne, ba uphutha ka lexoxô xore
 o hurahurêle. Byale xe o hurahu-
 retše ba otiemalla ba tiema di-
 khahla tšewe dilekaneng tšêkô
 ya tšona, o tšhiwa ka dikxoxo
 le mabêlê, xe ele mabêlê ba

769

K34/82

30

be ba thšela ka dihlana. Dip-
 hata tše dišetsexo marikeng dišala
 di dira dipen. Matsoko xe pula ena
 xa ba ubuni, xe ekana o swanetše
 xo fetsa do beke le tšatši le fiša
 o kxone o buna. Xo šilwa xa
 matsoko, bašila ka lebeja xoba
 ka lefika. Ba anxetša matsoko
 mollong ele xore pele ba hošea dip-
 hēphē, matšōō (diphate tša mo dip-
 ēpheng) ba dibēla xošele, kemoka ba
 di tlēma ba dilekeleša xōdimu.
 Diphephē tšeta xe diōmile, ke
 moka ba o swahlēla, ba fēla
 ba sella xore maku a bašle xo-
 šele, xe ba feditše xo sella mōbu
 kemoka ba thšela matsoko lwalen-
 la ōna ba šila ka thšilō ya ml-
 otšoko, motabo le ōna wa thšer-
 siwa, waswa wa bōna ele o
 motweu, ba ufsinella ka thšilō
 ba. o hlalōa, byale ba lebella

769

K34182

31

xošile matsoko xo fihlêla eba le-
 role, byale ba šila motabo leōna
 yaba le role, ba thšeya motabo
 ba o thšela matsokong ba šila
 e phahlaxane, ka moraxo xa mowe
 kemoka ba thšela metri, kemoka
 ba xoma ba šila xase xo fihlêla
 metri a hwelle, ke xone xopalexa
 kemoka pele xaxone yo mongwê
 a kwe xone o kwetše motabo bafa
 badimu pele, ka xo soba matsoko
 ba thšela fase, byale mowe yo
 mongwê a ka soba a kwa xone
 o dlexile xoba xokwala motabo
 ke yêna yowe a tla xoba botša,
 xe a ile aye o dlexile le motabo
 o xōna, kemoka mong wa
 matsoko a tšeya toko ya xaxwe
 wa thšela, o o salaxo o thše
 lla yo mongwe le yo mongwê wa
 ba kxoxi, kemoka modirō wa
 matsoko o fedile. Matsoko o byale

Ka Kxomo, xe o ka hwetsana ba ba-
laile Kxomo, ba swanetše xoxo nga-
thela se tswaendi, dilô tša xohl-
ôka di swanetše ke pudi Kxoxo le Kolo-
bê.

Merêpa. Ba exaša thšemo ya
yôna Kudu ba exaša dipatšeng,
ba bangwê le mašemong ba xâ-
ša, a èmele mabêlê. Pilla e e
xona ke moka ba thōma xoxaša, e
kilo fetša selemo ka moka eše-
šo ya lewa, ba e épa marexa
xōna o fia hwetša merêpa e m-
otše Kudu, ya mo dipu diena
xa se merêpa e motše ka xoba-
ne ena le ditšika le xōna ke mahō-
puwa ke xōre metri, ya bōla.

Merêpa ke mafella thšemong,
ba e épa ba e fia ba apeya, le
batho ba ba sa elemexo, ba tsw-
ala mabêlê ba e tla ba tēka, xe
a e tšwa a fia tšitše mabêlê

se tswana le yêna mong wa m-
 erêpa o swanetše xomatlatsêša
 sôna se tswana sela. Ka e dule
 batho ba e nyaka kudu ka xobane
 ba na apeya fêla xa ba šile mo-
 sadi yo mongwê le yo mongwê yo
 a kwaxo a tšwaja o kitimêla m-
 owe merêpa enaxo xôna. Ena le
 dixwere tše dikxolo, empa kxare
 ya yôna ke e tšesere kudu, byale
 merêpa emâ xona le yina a
 mabedi ya ôna ke seponane le
 mamuhubedu, byale seponane
 sena le letlalo e le sehla, ka ma-
 teng xa ôna le ôna ke xoxoshe!a
 o monake ka matla, e xata xo-
 re xe o eto eja ôna wa se o
 felle pelo, wa oja xa batse,
 xe o ka o diša mexabani, wa be-
 ta, xo betolla xa ôna e se xone
 o nwe metri, dikxare tša ôna
 ke tše dintso.

Mamuhubedu ditxare itša ōna
 Ke tšē dithsehla Empa diphephē
 tša ōna ke tšē ditxolo le xōna di-
 yakilo hubala, byale ka moteng xa
 ōna ke o mohubedu, xe o oja o bo-
 lēta xaxolo ōna xa o bete motho.
 Ze xa ele mehuta e medi, ba
 yeki a a ba hlaale e ba e nya-
 ka xo ba no ōpa ka moka xa yō-
 na, yo a kare xo wa hlaala mong
 wa thšemo wa xana are xe o
 sarate tšeya mabêlê a xaxo o
 tloxê a ka xo xêka, le xōna ma-
 bêlê a xaxo xa kaka ka ha ka
 hlaala mohlomong o thšiti di-
 hloka xa ke ditsebe. Byale ka
 xe a e nyaka xa xona se a ka
 sebôelaxo o swanetše xo phetha
 thatō ya mong wa thšemo.
 Peu ya yōna ke tšōna ditxare,
 re, ba dira ditxare, ba ditxopêla
 xa ba we ba naxona tšo ke moka

769

K34/82

ba êpa dikhudu ka matsêpe, ba
 lôkêla kxane ba e phuseletša, ke mok-
 a ya tšoxa. Ditaša ke basadi em-
 pa mohlano a bōne kxwedi a tšene
 'ka thšemōng ka xobane dikakwa,
 dibyale ka dikhotse, mosadi wei xohl-
 apa xe a tšena xo bōna o swanetše
 xo dialafêla a kōne a tšena.
 Le motšonō le tšena obyale, Byale
 ba alafêla ka tšela e, mosadi xe
 a bōne kxwedi o swanetše xo ya
 nokeng a ntšê le šukedi, a tše a
 le ale ka fase xa tšoxo le a tš-
 balaxo xo lona, ere e sale xosasa
 a sešu a hlapa a tšee le šuke-
 di a yo xasa ka mathhekō xa th-
 šemo a e dikulušē, byale xo fe-
 dile a bōe xae a kōne e hlapa
 ke xone mosadi yo mongwe le yom-
 ongwê wa bahlapi xe a ka notia
 a e o nyata xo bolaya dilō tša xa-
 xo a ka seke a dibolaya, mosadi

769

K34/82

36

yo a ka dibōiayaxo ke yo a hwehē-
 xo ke ngwana e sale yo monyana,
 eena mele wa xaxwe wa fibā,
 le xōna a ditšē lebaka.

Dintswē. Diswana le mašale-
 šale, empa difapane ka
 mekutu, wa le salešale o
 tšabalešē kwanthe wa dintswē
 o bopaxane le dithōrō tša
 tšōna ke tšē dinyana, tša le-
 salešale ke tšē dikotwana,
 le byala ka tšōna le tšōna tša
 dintswē le lotšā ba hlakan-
 thša ba dira, fēla byala by-
 a tšōna ba dira xone bošā.
 le bana ka tšatšī la xone, lōna
 le tšatšī le we xa banwe ka
 lona ka xone o kwea bone tswē
 tswē byale ka swik-
 ini ya makxowa, ba bonwa
 ka tšatšī le le latelaxo, xōna
 o kha kwa xone o nwa byala.

Byala bya ba xolo xolo e be bo
 sa hlotliuni, e be ba bonwa di-
 theba, ka xoriale e be ba bonwa
 matsatsi a mabedi, ka xoba-
 ne byala bo poma ke moroko.
 Dintswa le masalešale a bun-
 ela felô xotee, byala ba rwala
 ka diroto ba isa xa ba folea.
 Ka diphata byale xe ba fihli-
 sitše xae ba yo thšela ka se-
 lexong sa mabêlê a latšê.
 Peu ya êna ba rōba ka me-
 tutu, ba e hōmela le balong
 la ntlo ka xare xa yōna.
 Zehlako ba le xasā masemong,
 modinō wa lona o moxolo ke
 xo kxōtšela merōxō, ba le rōba
 ke moka ba liša xae, xe le fi-
 hlile kemoka ba le fola ka le-
 hudu, kemoka ba le thšela k-
 a dipitšeng, byale mohiang ~~ba~~
 ba rata merōxō wa xo kxōtšle-

769

K34/82

la ba le nthā ba le xaelika, ke
 moka ba le le tseta la fōla, ka
 moxō ba le seta ka le hudu, ya
 ba buyi byale ba le khēla m-
 mōxō, ba huduwa ka kxōti ya
 le hō, ke moka le hlakane le moxō-
 xō, a seka bo se xamōxō le mon-
 kxō wa lona.

Ditlo o ba dilemela dirapana
 tōa tōna, dilema ke basadi b-
 a fumana mato ba lema xōn-
 a ka kuntā, xo elletā xone xe
 o ka lema tšemo ya tōna o
 e noš; o ka seke wa dibip-
 dibipula ka xobane dihloile ke
 puti, xe ba limile felō xotee ya
 sima mošya wa tšala. Ba
 diēna ka metring pele xa xone
 ba dixaiše xone dikōkomoxē, dih-
 lwa matsāti a mabedi la bora-
 ro ba dixaiše. ka bano diēna. a wa
 ba diēna xone puta ene, byale.

xone ba yo dixas'a merō o sale x-
 ōna, xone dipharise xomela. Ke
 dimetš'e dina le marite ba yo di-
 thš'ela ka mobu, xone ditloa ditlo
 likxōne xo nama xa botse ka mobu
 oia wa xothš'ela. le xōna o tla
 hwetš'ana le rite ka letee le
 wa. le ditloa tš'e dintši tš'e dikoto.
 Xe marite a tš'ona a thōma
 xohubula ke xone ditloa dibud-
 uke, byale ba swanetš'e xo dibup-
 ula, ba dibupula ba diwale ka
 a diwoto ba ditliš'a xae, tš'e din-
 gwē ba noba ba ditš'obella ka m-
 ellō ba dija masehong, tš'e di-
 ngwē ba noba ba dija botala.
 Byale xe difihlile xae ba nthš'a
 tš'e dingwē ba diapeya le ka
 makxata, xe dibudule byale ba
 le tsalela, yo mongwē le yom-
 ongwē wa sephaphaš'etša a ija-
 monna xa phaphaš'e o phaphaš'etša

769

K34/82

40

Ke mosadi wa xaxwe, Kemoka a
 dithšela le tswai a kxona a mo-
 fa. Byale tšela tša xošala xe
 bo esa ba dianexa ka malapeng
 xore diōme, xe ba etšwa ba eya
 mašemo ba dikopella ba dibotšha
 dipitšeng ba dibeya ka ditšeng
 dintlong ba pene ketša ntlo ba tloxa.
 Byale xe ba tšoboya le tšhe din-
 gwe xape ba modira byale
 xe diōmile Kemoka ba dithšela
 la ka dišxeng tša mabêlê k-
 udu ba dibeya ka fase xa ōna
 xore bašemanyana ba seke ba
 dibōna, xe mosadi a ka dibeya
 pitšeng dipêba le bašemanyana
 bašemanyana ba dipetša ka xo-
 tswa. Mola ditšenaxo ka se-
 šxeng Kemoka a disabōna ke
 motho le xe okare onyaka ditlo,
 o tla kwa mosadi a ne ditlo a di-
 fedile xo šetše seuy wa makala

769

K34/82

41

tsatši le mosadi dinyana ke yena
 a diphaphasa kemoka a dixadika
 wa bona a lefa, byale o seke w.
 a molelisa seto, ke okane e ke
 o itse difedile o tla xobotša xone
 xape pu xa esale xona ke th-
 solatše kamoka. Ka tsatši le le-
 ngwe wa bona a peya dihlatu
 ke yena mang a nyaka xohlakam-
 ya le dihlatu yena mang o tla na
 bona a thšela, mohlomongwe a
 thšela moroxong, byale wa
 makala ka xobane o kile wa
 dikkopela are difedile. Ditloo
 ba dira merôxô ka tšona, le
 bokoma.

Ditloo-marapô, le tšona ba di-
 kasa khšemo ya tšona, ba bya-
 le tšona bare monna a tsene x-
 rapeng sa tšona bare xo aila.
 ke monna a ka tsena o xôxôx-
 ša. ka pele. ke mokxwa. abareng

diaila. Ba dithšela le tsōna
 byale tsōna xa dilewe dikala,
 bare xo dikipula ba diwatē
 'a xae, kenaka ba tla ba di-
 fola ka le hudu. Dina le
 dithōrō tše dikoto, xe dia pei-
 lwe e noba e phušuphušū, xa
 dinyake xone we dija xotlatš-
 a mpa dia ppetšā. Xape mo o
 bipetswe le bošexo a ošōbale, o tl-
 alala o kxiba moxōšane, bošexo ka
 moka, e tllone matla xosa ya ba
 xōna o kxomêlato, ka xobane mpa
 e tšešexile. Ba dibalokela k-
 a dipitšeng, ba dibeya ka diti-
 beng, mahlā mosadi a tšwafa
 xōšila o ntšā tsōna. a peya la
 hlwa ka tsōna, e tllone ka m-
 a banyana a peya. boxōbē.
 Dithšexxēne tsōna ba dixaxa-
 thšemong ya mabêlê, ba dikup-
 ula xe 'ba fola mabêlê, mošo-

mō wa tšōna e noba xōna kobu-
 pula tša fēla kobupula ke motse
 ba diwandiwalla xae kemoka
 a disane modiro, ba nantšha ba
 a peya le makhata a tšōna, xe
 dilewa makhata le diobola byale
 ka merēpa. Ba dibalokēla ka
 dipitšeng, ba dibeya ka ditibeng.
 Monawa ke sebyatō se bahlakany-
 axo le lotšā, le xe ba lema ba se-
 xalša le lotšā xotee, empa se tšilo
 butšwa pele xa lotšā. Ka ōna
 re fumana morōxō mahlare a ōna
 le makhūša ba dira ōna ka mahlare
 a ōna. Dikenywa tša ōna tšē
 dinauwa ke dikenywa tšē ditelele
 ba dikxa ba etla ba diapeya ka
 mabanyana, xe byale diba patšile
 diōmile ba dikxa ba ditšā xae,
 ke moka ba tšilo difola ka dipk-
 ate, ba ditšōla ka dipitšeng
 ba dibaloka ka ditibeng. Ke

dilo tšea mabôbô, uae nthša disedikae uae
 diapera diakokomoxa tšai klala pitša.
 Meeraka a xa šina mašemong, a bore
 kudu xo phala marôthe, empa xo a pewa a
 pewa le marôthe ka pitša ka etee, ana ka
 ba le tee xore a tie, a uae ba a ja e sale
 moêrêngwane, ka xobane a kirya kemo-
 ka ke dišuhla. Fêla ba fêla ba šina a
 manywê xore a tie ba dire dišuhla ka
 ôna le xoboloka peu. Ba dirwala ba
 etla ba dibeya ka ditibeng, xa ba di-
 tula, ba dilešetša dilebyale xo fihiela
 selemo sefihla, ya ba xona ba ditula-
 axo, ba nthša peu ka xore, a e sa du-
 la e ya mašemong xo xa šina. Dišuhla
 tše dingwê ba bolakêla dipau tše byale ka
 lehloko mphôxô. Xonamo marakeng xo-
 na le mohuta o mongwê wa maxapa,
 mothathe o wa maxapa o e nywa m-
 axapa, dikxêrô le ditô, dikenywe tša ôna
 ba dija e sale tše dinyana kudu, empa
 xa sexantši mawe o ka bônang moradi
 a o a pera a pera a wa, ba obêla xore
 ba tie ba fumane ditswana. Ba dile-
 šetša tša xole tšaba tša tiela melebony

ya tšona. Xore ditile ba bona xe difeto-
 xa buhubedu, byale mowe ba dirwala
 ba diša xae, xe ba dirorêšê xae kama-
 ka, ba dilešetša ba buna dipunô kamok-
 a ba fetša, byale xe bafeditšê dipunô
 ka moka, byale ba dula fase ba thôm-
 a xo kxêréxanthša dikxêrô, ba diapeyâ
 ka pitšê xore dibutšwe, xe dibudule
 kemoka ba xopa makxata, ba xoma
 ba dikhumetšanya, ba dibeya ka
 ntlong, ka moka xa tšona dikxêrô ba
 didira byale xo fihlela difella, ba dilebala
 xore diômê, ka moraxo xa mo ba bona
 xore diômile kemoka ba disêter, ke
 moka dilukile, byale yo a dinyakaxo
 o tšilo šeka ka dikhônô. Baklatšâ
 sekxêrô ka mabêlê, kemoka mangwa
 sekxêrô a tšeya ba ~~ba~~ mabêlê mor-
 eki a fetša le sekxêrô, byale byale
 xo fihlela a bona xore byale xo šetšê
 tša xo lekana tapa la xaxwe, mowe
 yo a tšaxo o tšâ matšâ xore a wa di-
 ledile, mowe byale xonêka batswa-
 lani. Empa ba bangwê ba xabo o no
 ba fa fêla.

Dixô dienywa ke yōna thōtse ya di-
 khêrō, sexō xe se enywa se dula fase
 ka maraxō, kemoka sane xe sexala ka
 khōting yaba se se sese, tšê dingwê di-
 khōti tšê tšōna dinolaka wa hwetsāna
 dinore kwii tšê dingwê di a khōpama
 khōpama wa hwetsāna ele marxōlō-
 nkxōpye. Empa a dika xolekana di
 a fetana fetana, le tšōna direkiwa
 ka mabêlê, ka xo dlatšā. Ba nwa m-
 a byala ka tšōna xona le dithakxa tšā xo
 disêta xone dibe le melomo e motse.

Maxapa le ōna a sa noenya ke khotse
 ka e tee ya dikxêrō le dixô, ka a enywa
 a dula fase ka maraxō, byale ōna
 ke dikenywa tšê dikxolo kudu, tšê din-
 gwê ke tšê dinyana tšê we barexoke
 maxapana, dibuniwa xe ba šetše ba
 feditše xo buina mabêlê, mala melebo
 ya tšōna e šetše e ōmile. Le ōna
 ke xone a tiile a ka sene a boba,
 xo boba ke xone a ka sene a khōrōpana.
 Ba a peya ka dipitšā tšê dikxolo, ke
 moka ba xopa maxata mala le šetše le
 budule, kemoka ba lefala ka xane, ke

moka le fedile, byale pele xa xone ba le
 šumiše xo swala mabyala ba thōma
 ba e kxa metsi ka lona, xone monkxo wa
 lona otloxe, byale xe metsi a klošitše mo-
 nkxo ke xona byale ba le šumišaro xo
 swala mabyala, le sexō se byale ba th-
 ōma ba se dira byale. Fêla metsi a
 lona bare xoxa ba phakiša ba tšho-
 lela ka pitseng ya metsi, ka xone xe a
 ka dula na lona nalo, metsi a lona
 xo ka senwe motho ka xobane a nkxa.
 Ke mosadi ya mongwê a dirile byala
 bya xaxwe bya xo swala o thōma a
 dima maxapa xobawe ba naxo naō, b-
 yale o swanetše xaxêla beng ba maxapa
 byala ke yona tebōrō, mahlomong o ba
 thšella pitsa ba phahlaxana, beng ba
 maxapa. Mašemo a mona naxeng e, a
 sepela ka tsela e, xona le tšemo ya xa
 Mohlabe le dikxōrō tše dingwê, byale tšom-
 a maina a tšōna a kwale mowe te-
 mong e we ka bakala xone ke ba šu-
 tendi, ke temō ya xa Mašumu, ke te-
 mō ya xa Papela le temō ya xa Masete.
 Temō ya xa Mohlabe e mamotlêkêlêle

Ke temô ya masemo a mabêlê, byale
 monna yo mongwê le yo mongwê o ek-
 xêthêla mowe a ka lemapo, xe a ile a
 hwetšana molalala xoba setebe se sebo-
 tse, o thôma xo kitimela xorêma dihla-
 ra tsã kowa mathokô, xore xe motho
 a fihla a hwetšana a dirile ka mo-
 kxowa o we ke moka motho yo we
 ana malaô wa xore a tsene, le
 xe a nyaka xa xofêlana nale, o swa-
 natšê xo dumediša xo mong wa sethe-
 thwa, byale xe mong wa sethethwa
 a modumeletšê, o tla mošupa le foka
 le yêna o tla dira byale ka yola wa
 pele, yo e tla xo dumediša, o tla
 matšeya a moiša xa mong wa themô,
 byale xe mong wa temô a kare moš-
 utelle, wa mošutella le yêna a thê-
 tha a tswêla pele. Byale ba šutendi
 ba xa bana leina mowe temong, tem-
 ô ke ya yola ba ya ba dumediša xo yêna
 le yêna ditumedišo tšê a dule natšô, o
 o fêla a e ya a tsibiša kxosi, xo elelet-
 ša ka moswana, ka xobane batho ba ba
 ngwê o ka nore xe o ba bôna wa

bōna eka ba Lukile Kxathe ba tlibo
 dula ba xo tswenya, ba taboxa mese-
 la, ba lema le masēmo a ba bangwê.
 Mohlabe o dirile temō le ba Kxōrō ya
 xaxwe, byale ka thšemo ya mohumax-
 adi Mafēfēra, o xofana le Mokxatli; Mo-
 Kxatli o xofana le Makxatlakō, yēna o
 xofana le dithšila, yēna o xofana le le-
 naxa, yēna o xofana le Mampuru, yēna
 o xofana le Madimabe, Madimabe o
 xofana le moata wa Kxōzi; Ka thekō
 engwê xa thšemo ya Mohumaxadi o
 xofana le Mpheso, yēna o xofana le
 Maphōle, wa mafelō ke Mapule, ka
 xōdimu xa thšemo ya Mohumaxadi ke
 ya Ngwana - Mokxwatse. Byale dikxō-
 ō tše diilexo tša dumediša mona tem-
 ong ena, ke Kxōrō ya xa Mongale, ba
 modumella xore a leme ka hlohang
 xa thšemo ya Ngwana - Mokxwatse, ka
 moraxō ke Ranganya, yēna ba modum-
 ella xo lema ka fase xa thšemo ya Ma-
 Kxatlakō, ka moraxō ke Makōkōrōpō yēna
 ka tšekō xa thšemo ya Mapule mosela
 wa bōna ya ba noka morola, ka

moraxô sodi ka theko xa thšemo ya M-
 pheso. Mošutendi ya tswenyaxo ba ba-
 ngwê, Kxôro ya tla ya moahlola ya fuma-
 na phôšô xe yêna, ba tla motš'a xore mo-
 šutendi xa name, o swanetš'e xo lema wa
 xoma fa. Empa xe a ka tsoxa a boe-
 letš'a, ba swanetš'e xo monthš'a temong,
 a e pōnele, byafe motho wa mohuta o,
 o sinyetš'a bana ba xaxwe, ka xobane
 xe a ka tšena mo are wa dumediš'a
 ba swanetš'e xo butš'iš'a xore ke morwa
 mang, bare ke morwa ~~sebaka~~ mesela
 ke moka xa ba modumelle. Byale ka m-
onna yo bareng ke Mpoi seelise, o ile
xo fihla mona naxeng ena, a dumediš'a
temô xo Kxôši byale Kxôši ya moromêla
xa Masete, a wa masete a moamoxê-
la ka tla tšepedi, a mongathêla tem-
ô Kxauš'i le thšemo ya xaxwe. Ngwaxa
wa mathôma a lema xo sena pakô, e-
nile ngwaxa wa bobedi a thôma xole-
ma, ka tšekong xa mosela, a fêla a tš-
ma mobu wa thšemo ya masete o eya
ka xaxwe, ba byale Masete a thôma x-
o bolediš'ana nae, monna a seke a kwa

byale Masete a ya a bats'a Kxosi xore
 motho yola o mphileto xa rekwane o
 tšeya thšemo yaka, yaba Kxosi e roma
 ba hlankana ba yona, ba ya ba fuma-
 na xore Masete ona le thêrêšô, yaba ba
 yo tsibiš'a Kxosi, yaba Kxosi e re xo yêna,
 o swanetše xo lema o roma mošeleng
 wa thšemo ya xaxo, o seke wa lema
 le mošela, taba e we a ke nyake xots,
 oxa ka e kwa, monna a dumêla, s-
 elemo se sengwe sa fihla, monna a
 tšivêla pele le koutšwa thšemo ya Ma-
 sete, a roma a boêla Kxôang, byale Kx-
 ôišô yane xo seclise, xe o buinne mab-
 êlê a xaxo o le setšê xo lema thšemo
 le we, bana ba Kxosi ke ba bantši, mofa-
 ladi yo mongwê o tla fihla are nya m-
 orena ke tla mofa. Byale Mpoi a tlox-
 êla thšemo, a fumana dikôlôkôkô a
 lema tšona. Ngwana wa xaxwe bare
 ke Mpoi-nyana a xola o hilone o dumed-
 iša thšemo ba moxanela, xo fihlêla a
 nga thêla ke ba batsêre xo rakxadi yaxa-
 xwe ba xa Mayeni. Keina lena la
 Mpoi le Mpoi-nyana, ke xore mmaxô

Mpoi-nyana o be a tšeya ke moxolo wa Mpoi, byale moxolo wa Mpoi ahwa mosadi wa xaxwe e sale kxanebe, byale Mpoi ašala a tšeya, He xe a tšilo bēlēka Mpoi-nyana. Ke xore xe mosadi a ka ba le bana ba bašemanyana a here ka babedi byale ba phela kamoka moxolo a tšeya mosadi byale mosadi a ba le ngwana wa mošemanyana ba swanetšē xo morēla leina la moratho wa xaxwe, xe ele ngwanenya leina la kxaitšedi ya monna yo we dikxano tša xaxwe diilexo xo motšeya tšaya tšēla kxaitšedi ya xaxwe mosadi. Moratho wa xaxwe le yēna o byale xe a tšere mosadi a tša a bēlēka mošemanyana leina ba rēla la moxolo wa xaxwe, ke ka mokxwa o we bareng ke Mpoi-nyana ka xobane o bēlēxile ke yēna Mpoi.

Temō ya xa Mašumu. Temō ya xa Mašumu e Mungwana le yōna ba no dira byale ka ya xa Mohlabe e we ke šetseng ke hlalutšitšē melemela le melaō ya ba šutendi. Xa Mašumu ba šutendi, ke Mongale, Tselane, Serene le

Mašalla. Mašalla ke xore aile xe a
 fihla mo naxeng e a fihla le ramotw-
 a wa bōna, yo we elexo Mokōlōkōtō
~~Sh~~ Sōkane. Ba bile bana le dirapa tōa
 Temō ya bōna xōna šaleng, ~~#~~ mohlake-
 ng o moxolo wa xa Mohlabe xa bana tōa.
 Temō ya Papela temo ya bōna ke dit-
 ung, xana mowe ba hlakane le ba bang-
 wē ba xa Mohlabe le ba xa Masete,
 ke xore batho bana ke beng banaxa byale
 ba kile ba huduxēa naxeng tše dingwē
 byale ba xoma ba boya, byale ba fu-
 mana mašemo a bōna a ba xobā ba
 lema ba faladi ba bangwē balema.
 Byale bōna ka noši ba šerate mašemo
 a xaxobaxa ke xe ba yo dumediša xa Pa-
 pela. Dirapa tōa bōna tōa Mohlaka
 ba lema mohlakeng o moxolo, mohlaka
 o moxolo o, o nokenō ya Morala, Kxau-
 fsi le tipe ya dikxomo e we makxow-
 a ba e a xileng.

Temō ya xa Masete e mats'ekaneng
 ba sipedi ba ba tšwaxo ba sepela ba
 zhlilo axa mo naxeng ena ba swanets'-
 e xo dumediša mašemo mošate byale xe

ba mošete ba bōna xore xo bōna temō xa
 e xōna ke moka e ba dumedišetša xo M-
 ašumu, Papela le Mašete, byale le tš-
 ōna. Kxōrō tšena xa didiākizimela xore xo.
 Lxile dithōma tšo balêla le bana ba
 tšona, byale xe ba dumelane le bōna ke
 xōna a kxōnaxo a dumêla. Byale ba
 kxōne ba šupa modumediše mowe a
 swanetšexo xolema. Dirapa tša mehl-
 akeng, mehlaka e e naxo mono nakeng e no
 ya xēšu, e mene, Mohlaka wa xa mohlabe
 ke šurōmong, o mongwê o monyana ke
 le ōpeng ena ke mehlaka ya noka ya
 morola ke ya xa Mohlabe, Mašumu le
 Mašete, le Papela, dithšaba tše dintši
 ditšene mona mohlakeng ka xo šutellwa.
 Xona le o mongwê mohlaka xa na mo
 fase xa šoromong, mohlaka o we o ile wa
 fiwa ba xa Moyene, bare ke mohlakeng wa
 a xa Moyene. Mehlaka ya noka ya
 Mongwana e medi, ke Mahlatswane
 ke mohlaka wa xa Mongale, o mongwê
 ke Mohlaka wa šaleng. Mehlaka ena
 e na le dirapa tše dintši, o ka hwetšana
 motho ka otee ana, le dirapa tše hlano xoba

xo feta, byale dirapa tšena a šetš'e dik-
 xolo, ke tš'e dinyane tš'e we motho a lemaxo
 letšatš'i la bo bedi a xo fêla. Byale dilema ke
 basadi ka matsš'epa le xo khetiš'a xo khetiš'a
 basadi ka mabyala. Le xolebella xo le bel-
 la bōna basadi, ba e kxêthêla ka xobane
 mowe xonaxo le masehla bōna ba xo tšeba.
 Dirapa tšena xa ba dileme ka xolebana
 byale ka matsš'epa, ba hlakana hlakana.
 Ke tšōna tš'ewe pep e xexo xo tšwa ba th-
 ōma ka tšōna, xo ba yo lema tšōna bare ba
 ya mohlakeng. Byale mohlakeng ba xas'a ma-
 heya le dithōtše tš'a marōtše, xe ba feditš'e
 mohlaka ba yo lema molapong, ka molapong ba
 xas'a mabeja marōtše, dipampule (mafodli)
 le dintšwe le mphōxō. Mohlaka ba othōma
 xolema xe dihlang dithōma xo hupa, xe ba
 e tšwa mowe ba e ya molapong diaxloxa
 tš'a ba dipalexile, kudu mo dihlang ba la-
 ala ke mokxoba le morula, ka tšetš'ō ba bō-
 na le tšatš'i xe lexoma ka borwa le sepelêla
 nga ya leboya, ka xobane le xoma ka dith-
 a bana tš'a diokhe xe le e ya leboya. By-
 ale xe ba feditš'e ka molapong, ba yo lem-
 a ditloo, le dithš'exxêne, byale mowe ba

sepha lebaka la xofêla ba eya ba hlaxola m-
 ohlakeng. Ke ba feditšê dirapa tšã ditloo
 le ditšhêkxene, xe pula e nele ba yo le ma-
 dirapa tšã merêpa, le xofêla ba hwetšana
 matšatšî a xoya ba hlaxola ka molapong, bya-
 le xa na mowe pula e le e nelexo ke tšheola.
 Ka molapong ba hlaxodiša ka ditšhima
 le mapoto, dikxuni ba hlaxodiša ka
 mabyala, xamôxô le xo lema ka xobane ke
 dirapa tšê dikxola, mōtho ka o tee xoba
 ka babedi ba ka seke ba fatšã. Tšhî-
 ma ke dihlakušempã tšōna be dihlobola
 ka lehudu xore makxata a tloxe, byale ba
 diapere xōna mašemong, ba sitlile di-
 tloo ba dirile bupi, dišê kowa dibudu-
 le, byale ba tšeya bupi bya ditloo ba
 faxêla ka tšōna, e le xore o dirile le
 mapoto, a we be hlwang ba e nwa ô-
 na xe dihlaku disabutšwa. Ke le tšema
 la bašemananya le bamenyana, ba hl-
 wa ba lema letšatšî kamoka ba tloxa xe
 le tšatšî le eya madikêlo, byale mowe
 ba xopatsê xo tšama ba ekxa merôxô le xo
 rōba dikxone. Ba banyana xa bana botš-
 ba ka xobane xa ba bale meratō, byale

Ka baibaxolo. Ba baxolo ba dira meratō
 e mene wa bohlanō ke malebo ke moka
 ba kōxa. Malapong xolema monna
 le mosadi le xohlaxola. Byale xe ba fe-
 ditšē dirapa tōa merēpa, ba yo lema
 mašemo, byale miwe ba xaša latšā, le-
 heya, lerōrō, dintšwe, mašalešale, di-
 thaxaraxa, metsekwane, maxapu, le-
 hoko le dithōtše tōa marōtše. Xolema
 monna le mosadi xa mōxō le xodira mab-
 yala ba kxopedi xore ba tle ba thuiē. Ke
 ba feditšē xolema mašemo, ke xōna byale
 ba thōmaxo xolema dirapa tōa ditlao-m-
 arapō, ke sōna se byalō se ba šalaxo
 ba feletšā ka sōna, se aila xore se tim-
 iwe le dibyalō tšē dišētšexo dingodilwe ka
 bakā la xore xe ba ka lema le sōna leba-
 ka ka letee bare se bakā sefakō, byale
 sefakō se sepela le phefō. Mōkho yo a
 ka kitimelaxo xo se xaša pele ka xore diby-
 alō ka moka dišetšō dišētšē tōa felela
 xo byalawa o molato, kefō ya molato o,
 e noba kxomo. Byale ka majakane
 a lefase le thutō e sa tšō tšena, ba-
 kile ba lema, bare molaō o we ke wa

bohēteng, byale tša ba tša kwala ka k-
 xōrong, lixōrō ya ba tšwara ya ba lipi-
 ša Kxomo Kxomo, ba dlinthša, e be e le ba-
 nna ba bane ke bo, Moradi Masete, T-
 elayaborwa Masete, Isaac Shai le
Sekurale Mathake. [Ona nguaxa o w-
 e, xole xwana sefakō se seholo sa ba-
 laya ~~le~~ mabēlē. Lebake ba lexa-
 ša dirapeng tša maxae xa mōxā le mola-
 pong. Byale xe bahlaxola mašemo ba
 hlaxodiša ka byala diphepha le mexope
 ka xobane e ya kloxa yaba e le lebaka
 la mo merula e vaša. Motho o dira bi-
 yala byale arapa baxae xore kena le by-
 ala byale ke ye le kaye xo nthuša xohla-
 xola, o botša basadi baxabō xe ba xorisā-
 na maxōri, byale monna le yēna o botša
 banna baxabō xe ba enwa lexata, xore
 mosadi o dirile mapoto ore o ya xohla-
 xodiša. Kamoka kabōna ba motse ba
 swanetsē xoya, ba Kxōpedi bōna xa bahl-
 oke, ba atla kemoka yaba letšema le
 lentši, xe ba yo dula fase ba enwa mo-
 thšedi o swanetsē xo nothšela ka se tšobo-
 lo setee, sa bahlaxodi le bahlaxodi baba
 [letšema]

Kxopedi, motha yo a hlaxo kowa ba hlaxo-
 tšē, yēna o kxopēla ba hlaxodi, ba bāxaxaxo
 xo mošīēla ba mošīēla, byale e tlare xe ba
 hlaxodi ba enetšē ba mokxēla ka sōna se-
 tsobolo sela bare xo yēna, o fumane xe
 šōma, xe a nyaka xofeta o tlare a
 wa nna ke a feta, ke moka ba boetšē
 byala ka pitšeng, ba mokxēle ka se sen-
 yana, ke moka xo fedile ba ka sesamo-
 letšā, xe a sa fete wa tšēya a nwe.
 Byale merato ya byala bya xohlaxola e
 meratō wa bō ~~ke~~ bone ke molaēlō ke
 moka letšema le feditšē modirō wa lōna.
 Xe nke xo sanē le byala byo bongwē xae
 monna wa letšema o swanetšē xore tšē
 yang malebo xape, ke moka ba dira by-
 ale, xe ba feditšē malebo a we ke moka
 ba xoba mokxōbō ba e ya xae. Xona le byala
 byo bongwē xape bya xohlaxola, byala byo bare
 ke byala bya sekxōnyana, ke xore byōna mo-
 adi ore xo budira a ya a beta mokxadibō
 wa xaxwe, oyale mokxadibō wa xaxwe ke
 yēna a tšamang a rapa batho ba xoya
 xohlaxola, ba tšōxēla tšēmo, ke moka ba
 hlaxola xo lihlēla xo etla tšaxoja, ke

moka ba dula moriting ba ja, dijō tšē
 difaxa ke mong wa byala, ka moraxō
 ba bangwē ba tšwa ba nwele byala.
 Xe ba feditšē xo ja dijō ke moka banwa
 byala. Xe ba nwele ba be ya ditxōpelō
 ba boēla temeng, byale ba ya le ba ban-
 gwē ba ba tšilošō kxopēla, ba hlwea ba
 hlaxola moxaxa kamoka xo fihlēla le
 dikēla. Byale maraxa o swanetšē xo
 ba dirēla byala bya manwa a dutšē,
 ba bonwēla ka ntlong. Ba hlaxodi ba xo-
 tla le byala bare ke maxaxamišē, bōna
 ba dula ka ntle le ba matse kamoka xa-
 mōxō le ba kxopedi. Byale xe ba kxonyana
 ba lekantlong ba dumedišā xo mong wa
 matse, byale mong wa matse o tšare ba
 kwala ba bexeng byala byo we bya bōna
 byale bōna ba tšare kowa ba ba bixile
 bare re lebuxile byale motho a re a re
 tšūšē ka monlabi (mothšedi) mong wa
 matse o swanetšē xonoma monna yo mo-
 ngwē wa matse a yo ba hlabēla. Byale
 melatō ya xo tšēla, o swanetšē xo tšēletšā
 morapiwa xa mōxō le letšēma la xaxwe. Pele
 xa xone a tšēlle letšēma o swanetšē

Xo thšela se tsobolo ba fê mong wa matae,
 byala bya mokuta o, bare ke dinama, by-
 ale dinama tšewe tša mathômô bare ke
 maduma, ba xoma ba thšela byo bongwê ba-
 re ke serope, ba xoma ba thšela byo bongw-
 ê ke letsôxô, bya mafellô ke lehlakôni, by-
 ale bya xoba batša xore re anwa bare
 ke malaêtšana ke moka dinama tša xoy-
 a ka ntle xobeng ba matse difedile. Byale
 o thôma xo kxêla letšema la ê nela a xo-
 ma a ba boeletša, byale xe ba enetše, ba
 kxa ka setsoolo xotee bare ke sa baxaram-
 iši, byale ba tšeya sexô se senyana ba
 laola banna ba ba kxopedi ka sôna ba
 kanthe. | Phepha ba dirile ka mokxope wa
 marula, byale yôna e na le moratô e
 medi fêla. Lephôkwa xoba mokxope xoba
 morula ôna ke moratô o tee fêla. Xe
 mosadi a dirile tšê dingwê tša dilô
 tšê ke dingodilexo, molaô ke xobatsša ba
 matse, ba di thšaba ba diôrla ka xo kxopêla,
 letšema le se le beng ba lona, xo byale ka
 xe le ka hwetšana mosadi a na le mokxope
 are tšang le nhlaxodise ke na le mokxope ke
 tra lela. uaba monna xaxôna le swanetše

xoxana le se monna wa xaxo o ka e, byale
 kaxe yêna mosadi a ^{tsela} se a tsaba se a se-
 dirilexo le monna wa xaxwe, o tla kua are
 o e tsetse bo-keze o tse o tla boya ka morwane
 o itse ke bone batho ba nhlaxodise, mofuriwa
 ana manô le a dumêla ke moka le ahlaxola
 kxanthe le swanetse xohlôkômêla xore e e ka
 ke nnete le hwetšane ba motse o we ba
 le xôna, xe ba se xôna, mosadi o fapane le
 monna wa xaxwe ka dipolêlô. Mohlomong
 monna o itse mokxope o we ke nyaka xofôn-
 nwa ke dutši; byale mosadi a xana are
 waka kohlaxodisa, byale monna a homola.
 Xe lehlaxola o dutši sehlapetšong wa le bôna
 byale xe a bôna xore le tula moratô ta bô-
 na a fihla, byale mowe le noba le ditseba
 xore ditaba ditshathafile, o tšilo tšeya mo-
 kxope a tšela ka mokxwa o a rataxo,
 kudu a kxêla ba ba sa hlaxolaxo, mosadi
 le yêna o tla ôma a ya kowa le kowa a
 bile a nyaka xotšeya pitša xore a e pyatile
 oa fêla ba motibêla, ke moka letšema le
 tla tloxa lella yaba molato a o yo, monna
 o nwele mabêlê a xaxwe. Xe xôna a ka
 hwetšana le tšela le xôna oitša e tsetse e

ya xofêla mathšedi e na le molako, xe ele
 monna a nape a rapêle ba sale ka xae le
 yêna monna o tla bôna xore monna a naph-
 êtšô o dirišitšê ke mosadi weka mahlomong
 o tla moswarêla xoba are a lefe o swanêti
 xolefa, ka xobane modikaya kxôrong, mong wa
 mosadi o tla re nna, mosadi yo a kwame le-
 nna, ke robetšê nae, byale le xoka a patšô x-
 ore matxape o xôna kowa mašemong a m-
 patšô, byale ke ile ko bôna tšô mašemong
 ka hwetšana monna yo a thšela mokxô-
 pe ka thôma xo makala, byale ka bôna xa
 batse xore mosadi yo weka a fora ke yêna.
 Ke moka banna ba swanêti xo êma le m-
 ong wa mosadi, ka xobane le bôna banna²⁵⁰ le
 malapa ba ditseba. Byale xo buna le xôna
 le xôna ba tšilo sepela ka ôna matxowa
~~ka matxowa~~ onola ba xo thôma ka ôna
 xe ba thôma xolema, ba buna mahlakeng
 ka moraxô, molapong, ka moraxô dirapa
 tšô ditloa ditšêkxêne, merêpa yôna
 xa babune, barnoêpa fêla ba peya b-
 el eja, ka moraxô mašemong mafello
 mafello ~~ditšêkxê~~ ditloa-marapo. Byale
 xo fedile dikxomo ditšena mahlakeng.

769

K34/82

64*

Dikxomo tše dingwê le tše dingwê dits-
 ena mahlakeng a xabo bōna tšā hlwa nt-
 hse le tšatši kamoka xo satle tšā mongwê
 e tlare xo sasa xōna dikā noya na bu-
 tši. Byale xe dihlaxetše mašemo kamoka
 a wa dikxomo dirōbala mahlakeng,
 ka ntle le tšā ba ba nyaka xo mapai.

ends

5 769

769